

Geografski aspekti atrakcijske osnove Škotske

Tuđan, Zita

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:299316>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

ZITA TUĐAN

GEOGRAFSKI ASPEKTI ATRAKCIJSKE OSNOVE ŠKOTSKE

Završni rad

Pula, 2022.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

ZITA TUĐAN

GEOGRAFSKI ASPEKTI ATRAKCIJSKE OSNOVE ŠKOTSKE

Završni rad

JMBAG: 0303091239, redovni student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Kolegij: Turistička geografija svijeta

Mentor: izv. prof. dr. sc. Nikola Vojnović

Pula, srpanj 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____ Zita Tuđan _____, kandidat za prvostupnika
_____ Kulture i turizma _____ ovime izjavljujem da je
ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima
te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.
Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je
prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem,
također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj,
znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student _____ Zita Tuđan _____

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA	3
2.1 Reljef	4
2.2 Vode	6
2.2.1 More	6
2.2.2 Jezera.....	7
2.2.3 Rijeke	8
2.3 Klima.....	9
2.4 Vegetacija.....	10
2.5 Nacionalni parkovi	11
2.5.1 Nacionalni park Cairngorms	12
2.5.2 Nacionalni Park Loch Lomond i Trossachs	16
3. ATRAKCIJSKA OSNOVA ŠKOTSKE – ANTROPOGENE ATRAKCIJE I ODABRANE DESTINACIJE	18
3.1 Dvorac Eilean Donan	18
3.2 Dvorac Stirling	19
3.3 Dvorac Balmoral	19
3.4 Dvorac Edinburgh.....	21
3.5 Hogwarts Express.....	21
3.6 Grad Glasgow.....	22
3.6.1 Kulturno – povijesni spomenici	24
3.6.2 Muzeji.....	25
3.6.3 Manifestacije	26
3.7 Grad Aberdeen	27
3.7.1 Kulturno – povijesni spomenici	28
3.7.2 Muzeji.....	29
3.7.3 Manifestacije	31

3.8 Grad Edinburgh	32
3.8.1 Kulturno - povijesni spomenici	33
3.8.2 Muzeji.....	35
3.8.3 Manifestacije	36
4. TURISTIČKI POKAZATELJI.....	38
4.1 Pokazatelji broja posjetitelja i potrošenih funti.....	38
4.2 Pokazatelji na temelju posjećenosti atrakcija.....	40
5. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	43
SAŽETAK	47
SUMMARY	48

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je "Geografski aspekti atrakcijske osnove Škotske". Budući da se ovaj završni rad temelji na kolegiju "Turistička geografija svijeta", primarno će se obrađivati geografski aspekti razvoja turizma, a nešto manje će se bazirati na samim turističkim pokazateljima i statistici.

Atrakcijska osnova prvenstveno je geografski pojam, ali je također važan i utvrđeni čimbenik uspješnosti razvoja turizma jedne zemlje. Bilo prirodno ili umjetno, mora postojati da bi zemlja imala turistički potencijal, uglavnom zato što mora imati nešto što je interesantno potencijalnim turistima i što ih potiče na putovanje u zemlju. S druge strane, turizam, kao fluidna djelatnost i proces, prožima mnoge druge znanosti i djelatnosti, zbog čega se može kombinirati s opažanjima i analizama iz drugih znanstvenih područja. (Hrvatska Enciklopedija, 2022.).

Škotska je jedna od četiri glavne političke podjele koje čine Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske. Velika Britanija je još raspodijeljena na Englesku, Sjevernu Irsku i Wales. Glavni grad Škotske je Edinburgh, dok je Glasgow najveći. Škotska zauzima sjevernu trećinu otoka Velike Britanije. Glavni jezik zemlje je engleski. (Curić Z., Glamuzina N., Opačić, T., 2013.).

Prije nekih 8000 godina, prolaznici su dolazili ovamo s južnih Britanskih otoka i Irske kako bi pecali i obrađivali plodnu zemlju. U 5. i 6. stoljeću nove ere pojavili su se Škoti, došli su iz Irske, govorili galskim jezikom koji se razvio iz keltskog i uspostavili svoja nestabilna kraljevstva. Veći dio svoje povijesti Škotska je bila neovisna zemlja. Međutim, to je često stvaralo sukobe sa Engleskom, koja je zauzimala južni dio tog otoka, te su svoje borbe privedle kraju kada su se ujedinile 1700-ih. Mnogi su Škoti dugo željeli devoluciju, odnosno prijenos ovlasti od središnje vlade do regionalne vlade, što bi Škotskoj omogućilo veću kontrolu nad svojim poslovima. Tako 1997. Ujedinjeno Kraljevstvo postavlja planove za novi škotski parlament, što su škotski birači

odobrili, te 1999. Ujedinjeno je Kraljevstvo dodijelilo Škotskoj vlastitu vladu, prenijevši mnoge ovlasti od središnje vlasti do nove. (The World Book Encyclopedia, 2009.).

Ovaj završni rad osmišljen je tako da pruži kratak povijesni pregled Škotske kroz uvod, nakon čega slijedi opis njezinih osnovnih zemljopisnih značajki, a zatim slijede primjeri nekih od najvažnijih prirodnih i antropogenih atrakcija u zemlji. Naposljetku će se analizirati turistički dolasci u zemlju.

Svrha ovog završnog rada je naučiti više o Škotskoj i njezinim prirodnim te antropogenim atrakcijama na temelju proučavanih podataka i literature.

Cilj rada je konačno donijeti zaključke o trenutnom stanju dodane vrijednosti škotskog turizma i potencijalu za daljnji razvoj turizma.

Podatci korišteni kroz rad stručna su literatura iz područja turizma i geografije, internetski članci te internet stranice. Metode korištene kroz rad su metoda analize, sinteze, klasifikacije te deskripcije.

2. PRIRODNA ATRAKCIJSKA OSNOVA

Važnost i uloga turizma proizlazi iz njegove izravne i međusobne povezanosti s prostornom, društvenom, političkom, gospodarskom i kulturnom stvarnošću, što znači da nastanak i razvoj turističkih aktivnosti, pojava i procesa izravno ovise o prirodnim temeljnim elementima geografskog područja, demografskim karakteristikama, političkom sustavu, ekonomskim prilikama i razvoju, kulturnim karakteristikama i identitetu turističkih destinacija, regija i država. (Hrvatska Enciklopedija, 2022.).

Geografski prostor je temelj za razvoj turizma, a ujedno i ohrabruje stanovnike ostalih država da ih posjete ili u njima provedu slobodno vrijeme. Kako bi se atrakcijska osnova proučila, potrebno je proučiti i geografiju prostora. Stoga je geografija prostora sama po sebi atrakcijska osnova. (Vojnović, 2017.).

Današnji turizam, unatoč porastu interesa turista za neke oblike selektivnog turizma u kojima prirodna atrakcijska osnova nije motiv putovanja ili je od marginalnog interesa, i dalje svoj razvoj umnogome zasniva na valorizaciji prirodne osnove. (Vojnović, 2017.).

Neophodni su za određene turističke aktivnosti nadmorska visina, nagib te reljef. To se uglavnom odnosi na planinarenje, sportsko penjanje, brdski i cestovni biciklizam, kupanje i još ponešto. Za djelatnost i sadržaj kulturnog turizma (planiranje i izrada kulturnih ruta i itinerera) kao dio karaktera kulturnog krajolika i svih njegovih sastavnica su važni struktura i sastav reljefa jer utječu na korištenje prostora u povijesnim razdobljima, arheološkim slojevima i drugim područjima. Tako je u odnosu geografije i turizma potrebno shvaćanje destinacije. (Vojnović, 2017.).

Škotska je država smještena na sjeveru Europe, odnosno na najsjevernijem djelu otoka Velike Britanije. Njezina je površina 78 811 km² , od čega su unutarnje vode 900 km². Škotska na zapadnoj i sjevernoj strani ima izlaz na Atlantski ocean, a na istočnoj strani ima izlaz na Sjeverno more. Englesku i Škotsku dijeli prirodna granica odnosno crta koja se rasteže od ušća rijeke Tweed

na istočnoj obali pa sve do zaljeva Solway na zapadnoj obali. Škotska se također proteže do Hebrida na sjeverozapadnoj obali te Orkneyja i Shetlanda na sjeveroistočnoj obali, s ukupno više od 790 otoka. Obala je duga oko 16.150 kilometara. (The World Book Encyclopedia, 2009.).

2.1 Reljef

Južna Škotska sastoji se od nizinskog područja Southern Highlands odnosno brdovite visoravni koja je visine do 843 m, te je odvojena širokim dolinama i graniči sa planinom Cheviot, izgrađenom uglavnom od drevnih stijena odnosno granita i pješčenjaka. Središnji dio sastoji se od niza udubljenja koje se protežu u Firth of Clyde, Firth of Forth i Firth of Tay. Središnja nizina odvojena je rasjedom od Dumbartona na ušću Clydea na zapadu do Stonehavena na sjeveroistoku gdje je Sjeverno more pa sve do Škotske visoravni Highlands koja pokriva oko 60% Škotske i nalazi se na sjeverozapadu. Najviši dio mu je Grampians, a ondje se nalazi i najveći vrh otočja; Ben Nevis, na 1343 metara nadmorske visine. Velika dolina Glena (nekadašnje more Glen) s nizom jezera odvaja Grampians od Zapadnog visoravni na sjeveru. Rijeke većinom teku prema istoku, odnosno prema Sjevernom moru. Škotska je bogata jezerima od kojih je većina u škotskoj visoravni. Škotsku karakterizira razvedena obala, osobito na zapadu, po čemu se značajno razlikuje od Engleske. Zaljevi (estuariji) Firth of Clyde i Rowan duboko su usječeni na zapadnoj obali, a Firth of Forth i Moray Firth na istočnoj. Viši dijelovi planina prekriveni su vrijeskom i prostranim pašnjacima. (Worldwide destinations: the geography of travel and tourism, 2012.).

Slika 1. Reljef Škotske

Preuzeto sa: <https://fineartamerica.com/featured/scotland-country-3d-render-topographic-map-border-frank-ramspott.html> (8.6.2022.).

Južne uzvisine (Southern Uplands) leže između Cheviota na engleskoj granici i Središnje nizine te se približavaju liniji povučenoj između Cirvan u Ayrshireu do Dunbara. Granit je stijena koja je nađena najviše u Gallowayu na zapadu, tvoreći surov krajolik. Istočno od Dumfriesa brda su više zaokružena i razbijena nizinskim područjima, od kojih je najopsežnija dolina rijeke Tweed. Južno gorje je u cjelini slabo naseljeno, dok su gradići poprilično maleni. Ovo područje Škotske savršeno je mjesto za odmore te je Gretna to prepoznala, razvijajući sve više turizam na tim mjestima. (Worldwide destinations: the geography of travel and tourism, 2012.).

Središnja nizina (Central Lowlands) bez obzira na ime, sastoji se od dosta uzvisina, budući da je u nastajanju ove doline bilo dosta vulkanske aktivnosti. Stijena na kojoj se nalazi Dvorac Edinburgh upravo je jedan od primjera davno nestalih vulkana. Ochili i Sidlaws na sjeveru nizine koji su inače poznati i kao „Firth“ i „Forth“ i Pentland Hills na jugu protežu se čak i do 500 metara visine. Dijelovi istočne nizine su poprilično plodni, a zapadni dio ima suhu klimu. Obala je raspodijeljena na tri velike cjeline: „Firth i Forth“, Clyde i Tay – gdje se nalaze najveće Škotske luke. (Worldwide destinations: the geography of travel and tourism, 2012.).

Highlands i otoci obuhvaćaju cijeli sjeverni dio Škotske počevši od Helensburgha pa sve do Stonehavena na Sjevernome moru, koji ujedno i predstavljaju sjeverni granični rasjed Središnje nizine. Highlands je sastavljen od vrlo starih, naboranih stijena te je podosta zahvaćen glacijacijom tijekom ledenog doba što je ujedno i formiralo njegov krajolik krševitih planina, jezera i širokih dolina sa strmim stranama. Gorje se dijeli na dva djela; Glen More, odnosno veliku rascijepanu dolinu koja se proteže preko Škotske od Fort Williama do Invernessa, nakon čega slijedi Kaledonski kanal. Atlantska obala od Kintyrea do Sutherlanda duboko je razvedena morskim jezerima te je obrubljena bezbrojnim otocima, s vrlo malo obalne ravnice. Uz obalu Sjevernog mora obala je pravilnija, odnosno postoje prilično opsežne nizine gdje je klima suša i prikladnija za poljodjelstvo. (Worldwide destinations: the geography of travel and tourism, 2012.).

2.2 Vode

2.2.1 More

Voda predstavlja jedinstvenu prirodnu tvar koja uvjetuje život i omogućava sve ljudske aktivnosti i gospodarske djelatnosti. (Vojnović, 2017.) Škotska je okružena brojnim vodenim površinama ovisno o obali, pri čemu je Sjeverno more na istoku dijeli od europskih skandinavskih država, a Atlantski ocean na sjeveru i zapadu dijeli je od Islanda, SAD-a i Kanade. Na jugozapadu se nalazi Irsko more, a Škotska je obala sveukupno duga oko 18.000 kilometara. (Curić Z., Glamuzina N., Opačić, T., 2013.).

Atlantski ocean, koji se nalazi na zapadnoj i sjevernoj strani Škotske obale te njezinih otoka, utječe na umjerenu, morsku klimu zemlje. Osim toga, ovaj je dio obale poznat po nekim od najvećih i najsnažnijih valova na svijetu, čemu pripomažu i jaki jugozapadni vjetrovi, što čini obalu pogodnom za surfanje. (Curić Z., Glamuzina N., Opačić, T., 2013.).

Sjeverno more odvaja Škotsku od Norveške, Švedske i Danske na istoku, te ima veliki značaj zbog ribarstva koje je prije bilo uspješnije, no sada je smanjeno. Sjeverno more dobilo je značajnu gospodarsku važnost kada su u njemu kasnih 1960-ih otkriveni nafta i plin. Od tada daje značajan doprinos britanskom gospodarstvu, a sirova nafta iz Sjevernog mora korištena je kao međunarodna referentna cijena. (Curić Z., Glamuzina N., Opačić, T., 2013.).

Irsko more odvaja Irsku od Velike Britanije. Irsko more omeđeno je Škotskom na sjeveru, Engleskom na istoku, Walesom na jugu i Irskom na zapadu. More je povezano s Atlantikom Sjevernim kanalom između Sjeverne Irske i Škotske i kanalom St. George između jugoistočnog vrha Irske i jugozapadnog Walesa. (Curić Z., Glamuzina N., Opačić, T., 2013.).

Većina mora, obala i ušća u dobrom je ili izvrsnom stanju, drugim riječima, čisto je i sigurno. Postoje lokalizirana područja koja izazivaju zabrinutost, ali problemi oko zagađenja uzrokovani u prošlosti uglavnom su riješeni. Škotska su mora zdrava i biološki raznolika, te u njima živi oko 6500 vrsta biljaka i životinja te nacionalno i međunarodno važne populacije određenih vrsta. Mora u Škotskoj također doprinose gospodarstvu, podržavajući širok raspon ljudskih aktivnosti, kao što su obnovljivi izvori energije na moru te slobodno vrijeme i rekreacija poput ronjenja te promatranja životinjskog svijeta, a uz to, ova je država uz svoju raznolikost životinjskog svijeta u moru, glavna točka ribarske industrije, sa čak 60% ukupnog ulova u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Međutim, duž škotske obale nalazi se 85 službenih plaža za kupanje i gotovo sve se drže strogih ekoloških standarda o razinama zagađenja. (NatureScot,2020.).

Škotska je također i dom za gotovo 800 malih otoka. Na sjeveru zemlje mogu se vidjeti Shetlandski i Orkneyski otoci, dok su na zapadu Vanjski Hebridi, gdje se nalaze brojne plaže, te turistička mjesta. (NatureScot, 2020.).

2.2.2 Jezera

Škotska je poznata po svojim jezerima, poznatijim pod nazivom Loch, što potječe od galskog, a u cijeloj državi ih ima oko 30000. Jezera s mekom vodom i niskom koncentracijom hranjivih tvari obično se nalaze na sjeverozapadu i u brdovitim područjima, dok se jezera s višom razinom hranjivih tvari često nalaze u nizinskim područjima na jugu i istoku.

Jezero Lomond najveće je jezero u Škotskoj, a ujedno i u Velikoj Britaniji. Jezero je veliko čak 71 km², te se nalazi na južnom rubu visoravni Highlands. Maksimalna dubina jezera je 190 metara, a prosječna je 37 metara. Jezero ima i 40 malih otočića u južnome dijelu, te je nastalo iz ledenjaka. Jezero je povezano s Firth of Clyde preko izlaza Leven na južnoj strani. Kako je bogato ribom, a po tome i prepoznatljivo, tako su na jezeru poznate brojne aktivnosti poput ribolova, golfa, vožnja brodom i ostalog. Na jezeru je prisutna i proizvodnja električne energije sa hidroelektranom Sloy

kod Inveruglasa. Na samome otoku, te na obali jezera nalaze se također i razna turistička mjesta poput Ballocha i Ardluia. Jezero Lomond je od 2002. proglašeno Nacionalnim parkom zajedno s regijom Trossachs, koja se nalazi sjeveroistočno od jezera. (VisitScotland, 2022.).

Jezero Loch Ness također se nalazi u području Highlandsa i jedno je od najposjećenijih Škotskih jezera. Dubina jezera je 240 metara, a duljina je oko 36 kilometara, Loch Ness ima najveći volumen slatke vode u Velikoj Britaniji. Leži u Glen Moru koji dijeli gorje - i čini dio sustava plovnih putova preko Škotske koje je građevinski inženjer Thomas Telford povezo pomoću Kaledonskog kanala. Slijev Loch Nessa sastoji se od nekoliko rijeka, uključujući Oich i Enrick. Porast i pad razine jezera jedan je od razloga za oskudnu floru vode, dok su drugi razlog velike dubine jezera u blizini obale. Fauna jezera također je rijetka. Ovo je jezero dobilo turistički značaj, te je danas velika atrakcija zbog priče o čudovištu koje po mitu živi u njemu. Nessie je veliko čudovište koje po legendi obitava u jezeru. Izvješća o čudovištu koje nastanjuje ovo jezero počinju još iz antičkih vremena, no dokazano je da nisu istinita. (Brittanica, 2022.).

Loch Morar najdublje je jezero na Britanskom otočju s maksimalnom dubinom od 310 metara i zauzima sedamnaesto mjesto po dubini na svijetu. Izduženog je oblika s glavnom osi u smjeru istok-zapad. Jezero je nastalo glacijalnom erozijom prije otprilike 10000 godina, a na zapadnom kraju jezera nalazi se nekoliko otočića. Ovo se jezero također povezuje sa legendom o čudovištu koje boravi u njemu, no nije toliko poznato kao priča o Nessie.

Jezero Trool smješteno je u Galloway Forest te se opisuje kao najmračnije mjesto u Ujedinjenom Kraljevstvu. U blizini jezera je i najviši vrh južne Škotske, stoga je jezero popularno i među planinarima (Worldwide destinations: the geography of travel and tourism, 2012.).

2.2.3 Rijeke

Škotska drži dvije trećine britanskih riječnih sustava, koji podržavaju gospodarski važne vrste poput atlantskog lososa i globalno rijetke vrste, poput slatkovodnih školjki bisernica. Osim ribolova, Škotske su rijeke od velike važnosti i u drugim granama.

Rijeka Tay najduža je rijeka u Škotskoj, dužine oko 193 kilometara od izvora na sjevernim padinama Ben Luija do Sjevernog mora ispod Dundeeja. Tay je također i najveće drenažno područje u Škotskoj. Rijeka je dom međunarodno poznatim populacijama lososa, vidre i Lumpure te je kao takva na glasu kao jedna od najboljih škotskih rijeka za ribolov. Što se tiče rekreacije na rijeci, postoje mogućnosti vožnje kanuom i rafting, te ostali vodeni sportovi. U rijeci Tay najbolje se može uživati u Kenmoreu. (VisitScotland, 2022.).

Rijeka Dee nalazi se u Aberdeenshireu te izvire na nadmorskoj visini iznad 1250 metara u planinama Cairngorm i teče oko 145 kilometara istočno do Sjevernog mora u Aberdeenu. Njezin izvor teče turbulentno u gorskim dolinama smještenim usred močvara. Glavna dolina se širi ispod Aboynea, a rijeka teče kroz dobro obrađeno područje. Rijeka Dee je poznata po svom lososu. (VisitScotland, 2022.).

Rijeka Tweed nalazi se u jugoistočnoj Škotskoj, teče prema istoku 156 kilometara, te stvara prirodnu granicu između Škotske i Engleske. Zadnja 3 kilometara svog toka, Tweed teče kroz Englesku prije nego što uđe u Sjeverno more kod Berwick-upon-Tweeda. Ova je rijeka poznata po vunenoj tkanini proizvedenoj u ovome području, danas poznatoj u cijelom svijetu kao "tvid", te je bila izvor energije za tekstilne tvornice. Gradovi u dolini Tweed su uglavnom turistički i tržni gradovi. (VisitScotland, 2022.).

2.3 Klima

Klima Škotske općenito je hladna i vrlo vlažna. Prosječna godišnja temperatura je oko 11 °C. Vrijeme iz dana u dan može jako varirati i vrlo je nepredvidivo. Istočna obala ima nešto više kontinentalnu klimu od zapadne, koja ima suše vrijeme, sunčanija ljeta i hladnije zime. U najvlažnijim dijelovima Škotske bude u prosjeku 250 kišnih dana godišnje, dok u najsušnijim dijelovima u prosjeku bude oko 150 kišnih dana godišnje. Prosječan broj dana sa snijegom u Škotskoj kreće se od 15 do 20 dana, dok je na vrhovima i planinama broj dana sa snijegom u prosjeku 100 dana. (Climates to travel, 2022.).

Klasifikacija	Broj mjesta	Köppen - Geigerova klasifikacija	Primjeri
Umjereno topla vlažna klima s toplim ljetom	1451	Cfb	Glasgow, Edinburgh, Aberdeen, Dundee, Paisley
Umjereno topla vlažna klima sa svježim ljetom	18	Cfc	Wanlockhead, Brae, Rackwick, Busta, Voe
Vlažna borealna klima sa svježim ljetom	10	Dfc	Aviemore, Carrbridge, Glennmore, Boat of Garten, Weem
Vlažna borealna klima sa toplim ljetom	2	Dfb	Kincraig, Kingussie

Tablica 1.

Klima u različitim djelovima Škotske

(Preuzeto sa: <https://en.climate-data.org/europe/united-kingdom/scotland-257/>, 15.6.2022.).

2.4 Vegetacija

Škotska flora zbirka je domaćih biljnih vrsta, uključujući više od 1600 autentičnih biljaka, više od 1500 lišajeva i gotovo 1000 briofita. Ukupan broj vaskularnih vrsta nizak je prema svjetskim standardima, ali lišajeva i briofita ima u izobilju, a poneki čine populacije od globalne važnosti. Iako je utjecaj sakupljača u 19. stoljeću ugrozio postojanje nekoliko vrsta, populacija rijetke paprati je brojna. Flora je općenito tipična za sjeverozapadni europski dio Palearktika, s istaknutim značajkama škotske flore, uključujući borealnu kaledonsku šumu. Postoji mnogo važnih vrsta drveća i primjeraka; Velika Argyllska jela je najviše stablo u Ujedinjenom Kraljevstvu, dok je tisa Fortingall vjerojatno najstarije stablo u Europi. Arran Whitebeams, Shetland Mouse-Ear i Scottish

Primrose endemične su cvjetnice, zajedno s mnogim endemskim mahovinama i lišajevima. Zaštita prirodnog okoliša je dobro razvijena i različite organizacije igraju važnu ulogu u upravljanju florom zemlje. Biljni svijet zemlje se mnogo puta spominje u folkloru, a i pjesmama. Škotska ima niz umjerenih ekosustava, uključujući listopadne i crnogorične šume, kao i vrištine, planine, estuarije, slatkovodne, morske i tundre.

Oko 18,5% Škotske prekriveno je šumom, od čega 14,5% čine neautohtone plantaže, ali prije ljudske sječe šume sjevernog Kaledonija i šume tvrdog drva bile su mnogo veće. 75% škotske zemlje je klasificirano kao poljoprivredna (uključujući neke močvare), a urbana područja čine oko 3% ukupne površine. Postoji gotovo 800 otoka s kopnenom vegetacijom, od kojih se oko 600 nalazi na zapadnoj obali. Nekoliko je većih šumskih područja ispod granice drveća. Na zapadu i sjeveru prevladava breza, u istočnom gorju bijeli bor prevladava nad brezom i hrastom, a u središnjim nizinama i rubovima hrast (*Quercus robur* i *Q. petraea*). Veći dio škotske obale sastoji se od Machara, plodnog pašnjaka koji je nastao kada je razina mora pala nakon posljednjeg ledenog doba. Machairi su dobili značajnu pozornost zaštite okoliša i očuvanja prirode, uglavnom zbog svog jedinstvenog ekosustava. (VisitScotland, 2022.).

2.5 Nacionalni parkovi

Nacionalni parkovi Škotske imaju jedinstvene krajolike, divlje životinje i kulturnu baštinu, a komercijalne i stambene aktivnosti su ograničene. Parkovi pomažu u zaštiti flore i faune. Škotski nacionalni parkovi također nude Škotima mogućnost uživanja u njihovoj jedinstvenoj kulturnoj i prirodnoj baštini. Trenutno Škotska ima samo dva nacionalna parka: Nacionalni park Cairngorms i Loch Lomond, osnovan 2002. godine, te zajedno sa njim Nacionalni park Trossachs, osnovan 2003. godine.

Za razliku od nacionalnih parkova u mnogim drugim zemljama, škotski nacionalni parkovi nisu nenaseljena zemljišta u državnom vlasništvu. Velik dio zemlje je u vlasništvu privatnih zemljoposjednika (uključujući tijela za zaštitu prirode kao što je Škotska nacionalna zaklada), a ljudi još uvijek žive i rade u parku. Iako se krajolik često čini "divljim", zemlja ipak nije, jer su je ljudi obrađivali tisućama godina. Poput nacionalnih parkova u Ujedinjenom Kraljevstvu i Walesu,

nacionalni parkovi u Škotskoj zapravo su "upravljani krajolici" i stoga su klasificirani kao zaštićeni krajolici V. kategorije IUCN-a.

Nacionalni park je samo jedan od mnogih naziva koji se koriste za zaštitu i očuvanje škotskog krajolika i prirodnog okoliša. Javni pristup svom zemljištu u Škotskoj uređen je Zakonom o zemljišnoj reformi (Škotska) iz 2003., koji javnosti daje pravo na odgovorno korištenje većine zemlje (i vode) za hodanje, kampiranje, vožnju biciklom, kanuom, plivanje i planinarenje. (Worldwide destinations: the geography of travel and tourism, 2012.).

2.5.1 Nacionalni park Cairngorms

Cairngorms je sa svojih 4528 četvornih kilometara dio međunarodne obitelji nacionalnih parkova i najveći je u Ujedinjenom Kraljevstvu. Nalazi se u Škotskom gorju, 127 kilometara sjeverno od Edinburgha i 140 kilometara sjeverno od Glasgowa. Inverness je najbliži grad, udaljen otprilike 45 minuta od zapadne strane parka, a Aberdeen je udaljen samo sat vremena od istočne strane parka. Park pokriva dijelove Aberdeenshira, Moraya, Highlanda, Angusa te Perth i Kinrossa. Gotovo polovica zemljišta u Nacionalnom parku smatra se „divljim” zemljištem, a 49% parka je prepoznato kao park od međunarodne važnosti za prirodu i zaštićen je europskim zakonom. Unutar Parka nalazi se 19 područja očuvanja, 12 područja posebne zaštite i 46 područja od posebnog znanstvenog interesa. Nacionalni park Cairngorms jedan je od dva nacionalna parka koje je osnovao škotski parlament, drugi su Loch Lomond i Nacionalni park Trossachs. Osnovan je u rujnu 2003. te je u ožujku 2008. najavljeno je da će Nacionalni park biti proširen kako bi obuhvatio Blair Atholl i Spittal of Glenshee, a u listopadu 2010. park se proširio na Highland Perthshire i Glenshee. (Cairngorms, 2022.).

Slika 2. Nacionalni Park Cairngorms

Preuzeto sa: <https://cairngorms.co.uk/> , (15.6.2022.)

Cairngorms je dom četiri od pet najviših planina u Ujedinjenom Kraljevstvu; Ben Macdui (1309 m), Braeriach (1296 m), Cairn Toul (1291 m), Sgor an Lochain (1258 m), Cairn Gorm (1244 m). Visoravan Cairngorm najviša je i ima najširi raspon arktičkih planinskih krajolika na Britanskom otočju. Postoji 9 Nacionalnih prirodnih rezervata diljem Parka, rezervati pomažu u zaštiti nevjerojatnog raspona divljih životinja te krajolika i pružaju izvrsnu priliku posjetiteljima da se približe prirodi Škotske, uživaju i nauče više o njoj, a to su: AbernethyCorrie Fee, Craigellachie, Glen Tanar, Glenmore, Insh Marshes, Invereshie and Inshriach, Mar Lodge Estate i Muir of Dinnet. (Cairngorms, 2022.).

Nacionalni park Cairngorms ima neke od najčišćih rijeka i jezera u Europi. Rijeke u parku, od kojih 70% ima dobar ekološki status, imaju nacionalno važne populacije atlantskog lososa i tri vrste lampuga, kao i globalno ugroženu slatkovodnu školjku bisernicu. Lochs su slatkovodna jezera koja se mogu pronaći na brdima i planinama, unutar pješačke udaljenosti od popularnih turističkih stanica kao što je Aviemore, okružena kaledonskim borovim šumama i povezana mrežom rijeka, gora i potoka. U parku također postoje i 3 rijeke:

Rijeka Dee: poznata kao „Silver Dee” i kao jedna od većih škotskih rijeka s lososom, ova 140 kilometara duga, brza rijeka kristalno čiste vode izvire visoko u Cairngormsu i teče pokraj Braemara, Invercaulda, Balmoral i Ballater. Sa snježnim rezervoarom u Cairngormsu koji hrani njen izvor, teče do svog ušća kod Aberdeena.

Rijeka Don: izvire u nacionalnom parku i teče 131 kilometara istočno do mora u Aberdeenu, Don je šesta najveća rijeka u Škotskoj i dom je raznovrsnog niza slatkovodnih vrsta, uključujući lososa, morsku pastrvu, potočnu pastrvu, jegulje i lampure.

Treća rijeka je rijeka Spey: druga najduža rijeka u Škotskoj i osma u Velikoj Britaniji, rijeka Spey duga je 175 kilometara. Rijeka, koja izvire iz Loch Speya 300 m visine na planini Monadhliath u šumi Corrieyairack, vijuga prema sjeveru prije nego što krene na istok, prolazeći kroz Lochs Ericht, Garten, Insh i Morlich na putu do ušća u zaljev Spey. (Cairngorms, 2022.).

Slika 3. Loch Ullachie, Deeside

Preuzeto sa: <https://cairngorms.co.uk/>, (15.6.2022.)

Neke od najvažnijih šuma u Britaniji rastu baš u ovom Nacionalnom parku. Autohtone vrste drveća čine 79% šumskog područja Nacionalnog parka, što predstavlja četvrtinu cjelokupne autohtone škotske šume. Više od polovice preživjele kaledonske šume, uključujući najveće preostale ostatke, može se pronaći u Parku, a više od jedne trećine plantaža crnogorice nalazi se na mjestima drevnih šuma, te plantaže čine gotovo polovicu šumskog područja u Parku. Breze su glavno drveće u većini širokolisnih šuma u Parku. Stabla jasike, izrazito zlatne i žute boje u ranu jesen, podržavaju nekoliko najrjeđih i najugroženijih lišajeva u Ujedinjenom Kraljevstvu. (Cairngorms, 2022.).

U parku se također nalazi najveća močvarna šuma u Škotskoj, što je europski prioritet za očuvanje. Ovo su izvrsna staništa za vretenca, pauke, vodozemce i mahovine. Velike močvare i močvare povezane s njima su mjesta za prezimljavanje divljih ptica i za stvorenja poput rijetkih vodenih kornjaša. Insh Marshes najveća je britanska prirodno funkcionalna poplavna ravnica duga preko 8 kilometara i široka gotovo 3 kilometara, dok je Muir od Dinneta veliki mozaik šuma i blata, uključujući tresetišta, močvare, močvare i dva jezera; Davan i Kinord. Neke od najboljih populacija ptica močvarica u Ujedinjenom Kraljevstvu za razmnožavanje, kao što su riđovka, kovrdža i šljuka, mogu se pronaći na vlažnim travnjacima Cairngorma. (Cairngorms, 2022.).

Nacionalni park Cairngorms pokriva manje od dva posto kopnene mase Ujedinjenog Kraljevstva, no dom je nevjerojatnih 25 posto britanskih ugroženih vrsta životinja, insekata, gljiva i biljaka, od kojih se neke mogu pronaći samo upravo u ovome Parku. Uz više planinskih površina nego bilo gdje drugdje u Britaniji i Irskoj, Nacionalni park nudi vitalno stanište za rijetke planinske biljke i druge divlje životinje. Ima najveće kaledonske šume i dom je mnogim neuobičajenim vrstama poput škotskog krivokljuna. Rijetke i ugrožene vrste koje žive u Parku su tetrijeb, kuna bjelica, ribar, škotska divlja mačka, suri orao, vjeverica, snježna strnadica, kubuljak, kukmasta sjenica i tetrijeb. (Cairngorms, 2022.).

Slika 4. Capercaillie

Preuzeto sa: <https://cairngorms.co.uk/> , (15.6.2022.).

Ovaj Nacionalni Park dom je za 18 000 ljudi koji žive u brojnim gradovima i selima u parku, pokrivajući područja Aberdeenshira, Angusa, Highlanda, Moraya, Perth i Kinrossa. Veća sela i gradovi u parku uključuju: Ballater, Braemar, Corgarff, Crathie, Dinnet, Strathdon, Lumsden, Clova, Aviemore, Boat of Garten, Carr-Bridge, Dalwhinnie, Dulnain Bridge, Drumochter, Grantown on Spey, Kingussie, Laggan, Nethy Bridge, Newtonmore, Glenlivet, Tomintoul, Blair Atholl, Killiecrankie i Spittal of Glenshee. Nacionalni park Cairngorms svake godine posjeti oko 1,92 milijuna ljudi iz cijelog svijeta. Više od polovice posjetitelja dolazi iz Škotske, 25 posto iz drugih dijelova Ujedinjenog Kraljevstva, a 21 posto su međunarodni posjetitelji iz cijelog svijeta. (Cairngorms, 2022.).

2.5.2 Nacionalni Park Loch Lomond i Trossachs

Nacionalni park obuhvaća oko 1865 kvadratnih kilometara i podijeljen je u četiri različita područja. To je mjesto kontrasta, od valovitih nizinskih krajolika na jugu do visokih planina na sjeveru, te ima mnogo jezera, rijeka te šuma. To je također živi, radni krajolik na koji su utjecali ljudi generacijama, a mnogi ga posjećuju i uživaju u njemu zbog njegove rekreacijske vrijednosti. Nacionalni park Loch Lomond & The Trossachs postao je potpuno operativan 19. srpnja 2002., a službeno ga je otvorila princeza Anne 24. srpnja 2002. Pedeset posto stanovništva Škotske živi unutar sat vremena vožnje od Nacionalnog parka. Postoji 21 Munros u parku, a najviša je Ben More sa 1174 metara. U parku također postoji i 19 Corbetta. Park sadrži 22 veća jezera, s brojnim manjim jezerima, te oko 50 rijeka i velikih gora. U Nacionalnom parku živi 15.168 stanovnika, a nalaze se i dvije park šume – Queen Elizabeth u Trossachu i Argyll u Cowalu. Nacionalni park sadrži jedan od najvećih nacionalnih prirodnih rezervata Ujedinjenog Kraljevstva - šumu Great Trossachs. U ovome Nacionalnome Parku nalazi se i Nacionalni memorijalni park Ben Lomond, odnosno nacionalni spomenik Škotske onima koji su poginuli u sukobima. (Loch Lomond and Trossachs, 2022.).

Škotska ima neka od najvećih područja tamnog neba u Europi. Tamno nebo nalazi se u ruralnim područjima u kojima nema urbanog svjetlosnog onečišćenja, pa se tako u Parku može vidjeti i galaksija, Mliječni put, kako se proteže preko neba. Tamno nebo je posebna kvaliteta jer doprinosi doživljaju krajolika i pojačava percepciju krajolika. Noćni pejzaž je dio je kulturne baštine Parka te pomaže u održavanju prirodnog noćnog staništa jer se smanjuje svjetlosno onečišćenje, a prirodni mrak je vrijedan za divlje životinje koje mogu same tražiti hranu i kretati se, stoga je jedna od atrakcija parka upravo i tamno nebo. (Loch Lomond and Trossachs , 2022.).

Slika 5. Tamno nebo

Preuzeto sa: <https://www.lochlomond-trossachs.org/things-to-see/dark-skies/> (15.6.2022.).

Loch Lomond i Trossachs također nudi sve vrste plovila, tako da se može krstariti, a i pecati. Prvi nacionalni park u Škotskoj prepun je zanimljivih kutaka koji se mogu istražiti. Linija rasjeda koja dijeli gorje od nizina prolazi točno preko parka, čineći ovaj dio svijeta beskrajno raznolikim, tako da je Park i atraktivan za šetnje i planinarenja. U Parku se također može vidjeti i parobrod Sir Walter Scott koji je svjetski poznato plovilo koje osvaja posjetitelje jezera Loch Katrine, unutar Nacionalnog parka, gotovo cijelo stoljeće, donoseći avanturu, opuštanje i povijest. (VisitScotland, 2022.).

3. ATRAKCIJSKA OSNOVA ŠKOTSKE – ANTROPOGENE ATRAKCIJE I ODABRANE DESTINACIJE

Antropogene turističke atrakcije su oni objekti, događaji i manifestacije u prostoru za koje se može vezati pažnja turista. (Hrvatska Enciklopedija, 2022.) Škotska je kao zemlja poznata po svojoj prirodi i ljepoti, no ona također ima i dugu povijest te razne antropogene atrakcije. Ono što je čini prepoznatljivom su razni dvorci od kojih ću neke u sljedećim podglavljljima nabrojiti.

3.1 Dvorac Eilean Donan

Dvorac Eilean Donan prepoznat je u cijelom svijetu kao jedan od naj slikovitijih dvoraca Škotske. Smješten je na otoku gdje se spajaju tri velika morska jezera, okružen veličanstvenim krajolikom, pa nije ni čudo da je dvorac sada jedna od najposjećenijih i najvažnijih atrakcija u Škotskom gorju. Iako je prvi put naseljen oko 6. stoljeća, prvi utvrđeni dvorac sagrađen je sredinom 13. stoljeća i čuvao je zemlju Kintaila. Od tada su najmanje četiri različite verzije dvorca izgrađene i renovirane, kako se feudalna povijest Škotske odvijala kroz stoljeća. Dvorac je bio djelomično uništen u jakobitskom ustanku 1719., te je ležao u ruševinama više od 200 godina sve dok potpukovnik John MacRae-Gilstrap nije kupio otok 1911. godine i nastavio vraćati dvorcu njegovu bivšu slavu. Nakon 20 godina obnove dvorac je ponovno otvoren 1932. godine, te je gotovo svaki dio dvorca otvoren za turiste. (Eilean Donan Castle, 2022.).

Slika 6. Dvorac Eilean Donan

Preuzeto sa: <https://theculturetrip.com/europe/united-kingdom/scotland/articles/a-brief-history-of-eilean-donan-castle/> , (18.7.2022.).

3.2 Dvorac Stirling

Dvorac Stirling bio je ključ Kraljevstva Škotske, dominirajući golemom vulkanskom stijenom iznad rijeke Forth na mjestu susreta nizina i gorja. Njegovo je podrijetlo davno i kroz stoljeća je izrastao u veliku kraljevsku rezidenciju i moćnu utvrdu. Tijekom ratova za neovisnost, građanskim ratovima među Škotima, kao i borbi između Škotske i Engleske, dvorac je promijenio vlasnika osam puta u 50 godina, pa nije slučajno da su se poznate bitke kao što su Stirling Bridge i Bannockburn odvijale unutar vidokruga njegovih zidina. Dvorac je bio vojna baza i na kraju dom gorštaka Argyll i Sutherland. Otkako su posljednji vojnici otišli, došlo je do velikih projekata vraćanja izvorne veličanstvenosti glavnih zgrada. Danas je dvorac Stirling međunarodno poznat kao jedna od atrakcija koje posjetitelji Škotske moraju posjetiti. (Stirling Castle, 2022.).

3.3 Dvorac Balmoral

Dvorac Balmoral, koji se nalazi u Aberdeenshireu, bio je škotski dom kraljevske obitelji otkako ga je 1852. za kraljicu Viktoriju kupio princ Albert, nakon što su ga prvi put iznajmili 1848. U jesen 1842., dvije i pol godine nakon udaje za princa Alberta, kraljica Viktorija je prvi put posjetila Škotsku. Bili su toliko oduševljeni gorama da su se odlučili vratiti. Daljnji posjet Perthshireu, a zatim Ardverikieju potaknuo ih je da iskoriste priliku za kupnju Balmoral. Nakon potrage, kupili su imanje 17. veljače 1848., a 8. rujna 1848. stigli su kako bi preuzeli posjed koji nikada nisu vidjeli, ali kojem su se posvetili na mnogo godina. Nisu bili razočarani i kada su se vratili na jug, otvorili su pregovore za kupnju zemlje na kojoj se nalazio Balmoral. Ovi dugotrajni pregovori završeni su 22. lipnja 1852., kada je princ Albert kupio Fee Simple Balmoral. Nakon što je

zemljište kupljeno, odlučili su ga obnoviti jer zgrada više nije odgovarala njihovim potrebama. Odabrani arhitekt bio je William Smith, gradski arhitekt Aberdeena. Ubrzo nakon što je obitelj stigla u dvorac, gospodin Smith je pozvan iz Aberdeena 8. rujna 1852. Princ Albert odlučio je sagraditi novi dvorac jer se smatralo da postojeći nije dovoljno velik za kraljevsku obitelj. Odabrano je novo mjesto, 100 metara sjeverozapadno od zgrade, kako bi mogli nastaviti stanovati u staroj kući dok je novi dvorac u izgradnji. Kamen temeljac za dvorac Balmoral položila je kraljica Viktorija 28. rujna 1853., a nalazi se u podnožju zida uz zapadno lice ulaznog trijema. Prije nego što je kamen temeljac postavljen na svoje mjesto, kraljica Viktorija potpisala je pergament s datumom. Taj je pergament, zajedno s primjerkom svakog trenutnog novčića kraljevstva, zatim stavljen u bocu, umetnutu u šupljinu ispod mjesta pripremljenog za kamen. Dvorac je dovršen 1856. godine, a stara zgrada je tada srušena. Ovu zgradu obilježava kamen koji se nalazi na prednjem travnjaku na mjestu nasuprot kule i oko 100 metara od staze. Ovaj kamen označava položaj ulaznih vrata u srušeni dvorac. Kada je kraljica Victoria umrla 1901. Balmoral Estates je prešao, prema uvjetima njezine oporuke, na kralja Edwarda VII., a od njega na svakog od njegovih nasljednika. Balmoral Estates je više od omiljenog doma uzastopnih generacija kraljevske obitelji. Iako ostaje uglavnom isti kao što je bio za vrijeme vladavine kraljice Viktorije, uzastopni kraljevski vlasnici slijedili su inicijativu princa Alberta u poboljšanju imanja. Danas je dvorac rezidencija kraljevske obitelji u posebnim prigodama, a otvoren je i za posjetitelje. (Balmoral Castle, 2022.).

Slika 7. Kraljevska obitelj ispred Dvorca Balmoral

Preuzeto sa: <https://www.insider.com/photos-royal-family-best-moments-balmoral-castle-queen-prince-philip-2020-8#the-prince-of-wales-and-diana-broke-protocol-to-show-pda-in-this-adorable-photo-from-their-visit-6> , (20.6.2022.)

3.4 Dvorac Edinburgh

Edinburški dvorac svjetski je poznata atrakcija Škotske i dio je starog i novog grada Edinburške svjetske baštine. Moćna tvrđava, branitelj nacije i svjetski poznata atrakcija za posjetitelje – dvorac Edinburgh stoljećima dominira krajolikom. Ovaj najpoznatiji škotski dvorac ima složenu povijest gradnje. Najstariji dio, kapela sv. Margarete, potječe iz 12. stoljeća; Veliku dvoranu sagradio je Jakov IV. Oko 1510., a Škotski nacionalni ratni spomenik je podignut nakon Prvog svjetskog rata. U dvorcu se nalaze krunski dragulji Škotske, kamen sudbine, poznata puška Mons Meg iz 15. stoljeća, puška One o' Clock i Nacionalni ratni muzej Škotske. Uz obilaske koje organiziraju upravitelji dvorca, postoji i audio vodič na osam jezika. Audio turneja vodi posjetitelja u obilazak dvorca, objašnjava njegovu arhitekturu i priča njegovu povijest. Iako neka područja mogu biti zatvorena, postoji dodatno tumačenje dostupno na licu mjesta kako bi posjetitelji uživali u obilasku. (VisitScotland, 2022.).

3.5 Hogwarts Express

Škotska je destinacija koju obožavatelji Harryja Pottera moraju posjetiti zahvaljujući impresivnom popisu poveznica sa svjetski poznatim knjigama i filmovima o Harryju Potteru; od omiljenog mjesta za pisanje J.K. Rowling i šarmantnih gradskih znamenitosti koje su je inspirirale, do fantastičnih lokacija snimanja i slikovitih pozadina u Highlandsu. Vrhunac putovanja je, naravno, putovanje parnim vlakom Jacobite: poznatijim Harryju i njegovim prijateljima kao Hogwartsov ekspres. U samo jednom danu, posjetitelji mogu slijediti stope Harryja Pottera i usput

doživjeti neke od najnevjerojatnijih znamenitosti Škotske. Vlak polazi iz Fort Williama, otprilike dva sata vožnje od Glasgowa, i vozi do Mallaiga u gorju Škotske. (VisitScotland, 2022.).

Slika 8. Hogwarts Express

Preuzeto sa: <https://www.travelandleisure.com/trip-ideas/harry-potter-hogwarts-express-train-tour-scotland-countryside> , 20.6. 2022.).

3.6 Grad Glasgow

Glasgow je grad koji se nalazi na zapadu središnje Škotske. Nalazi se duž obje obale rijeke Clyde od ušća te rijeke na zapadnoj, odnosno atlantskoj obali. Glasgow je najveći grad Škotske i čini neovisno općinsko područje koje se u potpunosti nalazi unutar povijesnog okruga Lanarkshire. Grad zauzima veći dio donje doline rijeke Clyde, a njegova predgrađa protežu se u okolna naselja. Najvažnije komercijalne i administrativne zgrade nalaze se sjeverno od Clydea. Galsko ime Glasgowa, Glaschu, znači "Zelena dolina". Postoje dokazi o utvrđenom pretpovijesnom selu na tom mjestu, ali Glasgow se nije počeo razvijati sve do dolaska sv. Kentigerna (Mungo), koji je ondje osnovao vjersku zajednicu. Današnja katedrala, posvećena sv. Mungu, započeta u 12. stoljeću, izgrađena je na mjestu kapelice. Oko 1180. William I. proglasio je Glasgow burghom, a oko 1189. dobio je pravo održavanja godišnjeg sajma. Prvi kameni most preko Clydea sagrađen je 1350. Glasgow je postao kraljevski grad 1450., a njegovo sveučilište osnovano je 1451. Glasgow

je napredovao kao tržišno središte jer je bio dobro smješten između gorske i nizinske Škotske, a također i između Edinburgha, odnosno glavnog grada. (Brittanica, 2022.).

Slika 9. Glasgow

Preuzeto sa: <https://www.timeout.com/glasgow/things-to-do/best-things-to-do-in-glasgow> ,
28.6.2022.).

Kad se u 18. stoljeću razvila trgovina s Amerikom, Glasgow je već izvezio ugljen, kariranu vunenu tkaninu i haringe u Europu. Trgovina tropskim proizvodima Amerike (duhanom, šećerom i rumom) tada je donijela bogatstvo trgovcima iz Glasgowa, jer je Clyde jaružan i produbljen te je na kraju postao plovni put do srca grada. Godine 1745., međutim, Glasgow je bio gotovo uništen napadima koje je nametnula vojska ustaničkog Charlesa Edwarda Stuarta, "Mladog pretendenta", koja je okupirala grad. Veći udarac uslijedio je 1775. s pobunom američkih kolonija i prekidom trgovine duhanom. Proizvodnja pamuka, koja je bila dobro prilagođena vlažnoj klimi Glasgowa, naslijedila je trgovinu duhanom. Tekstil se izvezio, šećer iz Zapadne Indije je prerađivan, a bogatstvo Glasgowa je oživjelo sve dok opskrba sirovim pamukom nije prekinuta tijekom Američkog građanskog rata. (Brittanica, 2022.).

Ekonomija Glasgowa u 21. stoljeću uključuje tradicionalno teško inženjerstvo, napredno inženjerstvo i proizvodnju, zrakoplovnu tehnologiju i razvoj (osobito proizvodnju satelita), informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, softversko inženjerstvo te obnovljivu energiju i

inovacije s niskim udjelom ugljika. Gradski BioCorridor spaja javni sektor, poslovanje i akademsku zajednicu u istraživanju, razvoju i proizvodnji lijekova, bioinformatike i medicinske tehnologije. Glasgow također ima ogroman maloprodajni sektor, središte je filmske i televizijske produkcije te je važno globalno središte financijskih i poslovnih usluga. U modernim poslovnim i industrijskim područjima nalaze se mnoge male tvrtke, a druge su se preselile u nove dijelove Glasgowa. Grad Glasgow se u zadnje vrijeme sve više promovira kao šoping destinacija te nudi razne mogućnosti. Turizam je dobio na važnosti, uz pomoć Scottish Event Campusa (poznatog kao Škotski izložbeni i konferencijski centar kada je otvoren 1985). Grad je poznat kao sveučilišni grad. **(People Make Glasgow, 2022.)**.

3.6.1 Kulturno – povijesni spomenici

Malo je drevnih zgrada preživjelo industrijsko doba, osim katedrale i Provand's Lordship (1471.), najstarije kuće u Glasgowu, ali povijesna četvrt poznata kao Glasgow Cross, istočno od modernog središta grada, čuva zgrade i ulične pejzaže iz 17. i 18. stoljeća. Grad je pun parkova i kulturnih sadržaja, uključujući Škotsku operu, Škotski balet, Kraljevski škotski nacionalni orkestar te Kelvingrove umjetničku galeriju i muzej. Zbirka Burrell u parku Pollok Country Park uključuje drevnu umjetnost i djela europskih i azijskih majstora. Glasgow je također mjesto galerije moderne umjetnosti i svjetionika, izložbenog i konferencijskog centra posvećenog arhitekturi, dizajnu i planiranju grada. Muzej Riverside, na obalama rijeke Clyde, istražuje povijest prijevoza. Znanstveni centar u Glasgowu istražuje učinak znanosti i tehnologije na društvo i uključuje toranj u Glasgowu koji je visok 140 metara te je kao takav najviša samostojeća građevina u Škotskoj i jedina građevina te visine u svijetu koja se okreće za 360 stupnjeva od svoje baze. Prvi škotski javni muzej, Hunterian (osnovan 1807.), nalazi se na području Sveučilišta u Glasgowu. Bogat niz kulturnih institucija u Glasgowu također uključuje Nacionalno kazalište Škotske, Građansko kazalište, BBC-jev Škotski simfonijski orkestar, Školski muzej Scotland Street i Muzej vjerskog života i umjetnosti St. Mungo. **(Brittanica, 2022.)**.

3.6.2 Muzeji

Kao što je već spomenuto u prethodnom podpoglavlju, Glasgow je prepun muzeja i galerija svjetske klase, od kojih su mnogi besplatni za posjet.

Zbirka Burrell u Pollok Country Parku ponovno je otvorena u ožujku 2022. nakon velike obnove. Posjetitelji mogu istražiti ovu zbirku svjetske klase više nego ikada prije, uključujući jednu od najboljih europskih izložbi Degasa. Posjetitelji po prvi put mogu dobiti pravi uvid u život Sir Williama, Lady Constance i njihove kćeri Marion, dok ih se „vraća u život” putem digitalnih zaslona. Ovi uzbudljivi i interaktivni prikazi omogućit će posjetiteljima dublje razumijevanje Burrellove strasti za umjetnošću i kolekcionarstvom, kao i njegovog poslovnog i obiteljskog života, a Burrellovu zbirku čini nevjerojatnih 9000 predmeta. Posjetitelji također mogu vidjeti i jedan od najznačajnijih fundusa kineske umjetnosti u Ujedinjenom Kraljevstvu, srednjovjekovno blago uključujući vitraje, oružje i oklope i više od 200 tapiserija koje se ubrajaju među najbolje na svijetu, te slike renomiranih francuskih umjetnika uključujući Maneta, Cezannea i Degasa. (Burrell Collection, 2022.).

Umjetnička galerija i muzej Kelvingrove rangirani su među 500 najboljih svjetskih iskustava Lonely Planeta 2020. Ovaj muzej je jedna od najpopularnijih besplatnih atrakcija u Škotskoj i sadrži 22 tematske, najsuvremenije galerije koje prikazuju nevjerojatnih 8000 predmeta. Zbirke u Kelvingroveu su opsežne, široke i međunarodno značajne. Uključuju prirodoslovlje, oružje i oklope, umjetnost mnogih umjetničkih pokreta i povijesnih razdoblja i još mnogo toga. Najpoznatija slika izložena u Kelvingroveu je remek-djelo Salvadora Dalija „Krist svetog Ivana od Križa”. Azijski slon Sir Roger još je jedna velika muzejska atrakcija. Postoji čak i avion tipa Spitfire koji visi sa stropa zapadnog dvorišta. Obnovljena zgrada sama je po sebi atrakcija, a Kelvingrove je sklon obiteljima, jer je njegova izložba dizajnirana imajući na umu djecu. (VisitScotland, 2022.).

Riverside muzej prvi je namjenski izgrađen muzej koji je stvorio Glasgow Life u 21. stoljeću. Smješten na spoju rijeka Kelvin i Clyde, u njemu se nalaze nevjerojatne gradske zbirke prijevoza i tehnologije koje su se prikupljale stoljećima i koje odražavaju važnu ulogu koju je Glasgow odigrao u svijetu svojim doprinosom teškim industrijama poput brodogradnje i gradnje željeznica. Muzej je dizajnirala međunarodno poznata arhitektica Dame Zaha Hadid. Otvoren je 2011. nakon

četverogodišnje izgradnje, s više od 3000 predmeta iz svjetski poznatih zbirki grada izloženih unutra. (VisitScotland, 2022.).

Hunterian muzej, smješten u sklopu Sveučilišta u Glasgowu, najstariji je škotski muzej i jedno od najvažnijih kulturnih dobara zemlje, koji se može pohvaliti izvanrednim znamenitostima od znanstvenih instrumenata do predmeta s pacifičkih putovanja kapetana Cooka. Danas je Hunterian prostor za propitivanje i eksperimentiranje, za uživanje i obogaćivanje, za povezivanje i suradnju te za razmišljanje o ulozi koju muzeji i pojedinci mogu imati u promicanju jednakosti, pravde i raznolikosti u društvu. (Hunterian Museum, 2022.).

Muzej gajdi u Nacionalnom centru za sviranje gajdi čuva tri stotine godina gajdaške baštine. Tematski prikaz usredotočen je na škotsku tradiciju, s gajdama za koje se smatra da potječu iz 18. stoljeća iz Lochawesidea u Argyllu, kao i gajdama za koje se kaže da ih je u Austriju odnio iseljenik iz Highlandsa u 18. stoljeću. Lule Johna MacColla izvanredna su značajka središnjih vitrina, kao i izvorni rukopis i mnoge njegove natjecateljske medalje, uključujući njegovu zlatnu medalju od Highland Society of London. Predstavljena je također obitelj slavnog Johna Bana MacKenzieja, zajedno sa raznim pjevačima i drugim artefaktima povezanim s tom gajdaškom dinastijom. Izložene su i male lule iz tradicije Northumbrija, kao i set lula na kolute Williama Gunna, proizvođača lula iz 19. stoljeća. Na izložbi je prikazana i izrada lula, kao i tiskanje glazbe za gajde. Mogu se vidjeti i instrumenti europske gajdaške tradicije, s primjercima poljskih, mađarskih, španjolskih i talijanskih gajdi. Uvid u natjecateljsku tradiciju gorštačkih gajdi u 20. stoljeću upotpunjuje zbirku, sa Srebrnom pjevačicom za koju se svake godine natječu elitni svirači. Mogu se vidjeti i medalje jednog od najistaknutijih svirača 20. stoljeća, Pipe Majora Roberta Reida. (The Piping Centre, 2020.).

3.6.3 Manifestacije

Svakog se ljeta u gradu održava niz glazbenih događaja i festivala na otvorenom, od svjetskih zvijezda na stadionima do klasičnih izvođača u gradskim parkovima. Najveći škotski glazbeni festival Cinch tako preuzima Glasgow Green na 3 dana. Potvrđeni umjetnici za 2022. uključuju Paula Nutinija, Lewisa Capaldija i The Strokes. Osim toga, Summer Nights serija je koncerata koji se održavaju na omiljenoj pozornici u Kelvingrove Parku. Umjetnici koji su potvrđeni za

2022. uključuju Pixies, Suzanne Vega, Jesus & Mary Chain, KT Tunstall, Ricka Astleya i Rufusa Wainwrighta, a osim ovakvih festivala, u Glasgowu se održavaju i tradicionalni festivali. Tako je naprimjer Fèis a Deas preveden kao „Festival juga”, a radi se o vikendu proslave tradicionalne, keltske i narodne glazbe koja se održava u Queens Park Areni. Među izvođačima su Moxie, Shooglenifty, Dierdre Graham i Heron Valley. Uz to, svake se godine održava i festival gajda, odnosno „Piping uživo“ gdje se slavi kultura gajda, a na manifestaciji se može očekivati sve, od tradicionalnog Piobaireachda (sviranja gajdi) do suvremenih bendova. Također, Svjetsko prvenstvo gajdaša pravo je škotsko događanje na kojem nastupaju bendovi iz cijelog svijeta koji se natječu tko će biti najbolji od najboljih, a održava se svake godine u kolovozu. (People Make Glasgow, 2022.).

3.7 Grad Aberdeen

Aberdeen, povijesni kraljevski burgh (grad) nalazi se na rijekama Dee i Don na škotskoj obali Sjevernog mora. Aberdeen je prometna morska luka, britansko središte naftne industrije Sjevernog mora i komercijalna prijestolnica sjeveroistočne Škotske. Primarne industrije Aberdeena nekoć su bile ribarstvo, tekstil, brodogradnja i proizvodnja papira. Danas je njegovo gospodarstvo usmjereno na naftnu industriju, iako je u zadnje vrijeme postalo raznolikije i uključuje dizajn elektronike i obnovljive izvore energije. (Brittanica, 2022.).

Grad Aberdeen čini neovisno općinsko područje koje pokriva grad Aberdeen i okolna naselja. Većina grada, uključujući povijesna središta Old Aberdeen i New Aberdeen, nalazi se u povijesnom okrugu Aberdeenshire, ali grad također uključuje malo područje na jugu koje pripada povijesnom okrugu Kincardineshire. (Brittanica, 2022.).

Aberdeen je važno središte za cestovni, željeznički, pomorski i zračni promet. Izvorna luka, estuarij Dee, neprestano se poboljšavala. Bila je to glavna ribarska luka Škotske od uvođenja parnog kočara do uspona naftne industrije u Sjevernom moru. Danas je luka Aberdeen glavna trgovačka luka sjeveroistočne Škotske. Procvat industrije nafte u Sjevernom moru u kasnom 20. stoljeću donio je Aberdeenu više koristi nego bilo kojem drugom gradu u Škotskoj, dovodeći više

od 200 novih kompanija i tisuće novih stranih stanovnika, financirajući izgradnju stambenih objekata, ureda i škola. (Brittanica, 2022.).

3.7.1 Kulturno – povijesni spomenici

Neke od najstarijih ulica, iz 13. i 14. stoljeća, opstale su u blizini Castlegatea, povijesne tržnice New Aberdeena i trgovačkog srca modernog grada. Castlegate još uvijek sadrži stari tržni (gradski) križ iz 1686. U blizini se nalaze dvije drevne kuće, Kuća svećenika Skenea (oko 1545.), sada lokalni povijesni muzej, i Kuća svećenika Rossa (1593.). Župna crkva sv. Nikole podijeljena je na dva dijela: zapadnu crkvu i istočnu crkvu. (Brittanica, 2020.).

Ostale značajne građevine uključuju nekoliko modernih općinskih zgrada, Glazbenu dvoranu i Marischal College (Broad Street), navodno najveću građevinu od granita na svijetu, koju je 1844. započeo Archibald Simpson. (Brittanica, 2020.).

Sveučilište u Aberdeenu formirano je 1860. ujedinjenjem dvaju srednjovjekovnih koledža: King's Collegea, osnovanog kao rimokatolička institucija 1495., i protestantskog Marischal Collegea, osnovanog 1593. Ostale obrazovne institucije uključuju Sveučilište Robert Gordon (osnovano kao Robert Gordon Bolnica, 1750), Aberdeen College i Škotski poljoprivredni fakultet, a tu su i istraživački instituti za ribarstvo (Marine Laboratory Aberdeen), znanost o tlu (Macaulay Land Use Research Institute) i ishranu životinja (Rowett Research Institute).

Slika 10. Stari Grad Aberdeen

(Preuzeto sa: <https://hiddenscotland.co/listings/old-town-aberdeen/> , 21.7.2022.).

3.7.2 Muzeji

Pomorski muzej Aberdeen priča priču o dugom odnosu grada s morem, od najranijih dana trgovine, ribarenja i brodogradnje, do otkrića nafte i plina u Sjevernom moru, i važno mjesto Aberdeena danas u globalnoj energetskej tranziciji. U muzeju se nalaze bogate i raznolike zbirke koje su izložene na četiri kata u modernoj, potpuno pristupačnoj zgradi muzeja i u povijesnoj kući Provost Rossa iz 16. stoljeća. Izdvajaju se modeli brodova od 1689. do danas, kitolovci i harpuni, rijetki primjerci srednjovjekovne uvezene robe, kompletan sklop leća svjetionika i cijelu palubu povijesnog parobroda. Tijekom 19. i 20. stoljeća u Aberdeenu je izgrađeno oko 3000 brodova. Modeli, slike i fotografije pričaju priču o brodovima izgrađenim u Aberdeenu, poput tea clippera 'Thermopylae' i 'Jho Sho Maru', jednog od prvih modernih ratnih brodova u japanskoj mornarici. Od 2004. predana skupina volontera istražuje i piše povijest više od 3000 zabilježenih plovila izgrađenih u Aberdeenu. Njihovi izvori uključuju popise brodograditelja, Lloydov registar brodova i sjećanja lokalnih ljudi povezanih s brodogradilištima u Aberdeenu. (<https://www.aberdeencity.gov.uk/AAGM/plan-your-visit/aberdeen-maritime-museum>, 2020.).

Gordon Highlanders Muzej priča uvjerljivu i dramatičnu 200-godišnju priču o pukovnici Gordon Highlanders od Napoleonovih ratova do suvremenog doba, koristeći spektakularne prikaze i film. Slijedeći stope vojnika u službi, muzej vodi u putovanje kroz povijest "Najbolje pukovnije na svijetu", s pričom koja se proteže kroz 200 godina svjetske povijesti, a izložci uključuju 11 od 19 Viktorijinih križeva koje su osvojili gorštaci Gordona, nevjerojatnu repliku rova iz Prvog svjetskog rata u punoj veličini, sobu za srebrne trofeje, oružarnicu i sobu za medalje, pukovnijsku blagovaonicu/časničku blagovaonicu i opsežne spomen vrtove. (VisitScotland, 2022.).

Muzej Tolbooth smješten je u nekadašnjem odjelu ili zatvoru Aberdeen, jedinstvenom kompleksu zatvorskih ćelija iz 17. i 18. stoljeća. Za javnost je prvi put otvoren kao muzej 1995. godine. Muzej Tolbooth vrlo je popularan među lokalnim stanovništvom i turistima. Predstavljeni prikazi bave se lokalnom poviješću i evolucijom zločina i kazne tijekom stoljeća. Jedinstvena atmosfera muzeja i zatvorske ćelije posjetiteljima pružaju nevjerojatno iskustvo i pravi uvid u zatvor i tretman zatvorenika, te pobunjenika u prošlim vremenima. (The Tolbooth Museum, 2020.).

Pitmedden vrtovi i Muzej poljoprivrede nudi poseban dizajn u obliku živih boja i pomno njegovanih oblika s gotovo 10 kilometara ošišane živice, skulpturama i izgrađenom baštinom. Veliki vrt datira iz 1675. godine kada ga je izvorno uredio Sir Alexander Seton, umirovljeni sudac Suda za vrijeme vladavine Jamesa VII. Njegov glavni vrtlar dizajnirao je vrtove u palači Holyroodhouse u Edinburghu te je bio pod utjecajem francuske palače Versailles. U 1950-ima Pitmedden je poklonjen Zakladi koja je ponovno stvorila vrt na temelju planova iz 17. stoljeća nakon što je preoran za uzgoj povrća tijekom Drugog svjetskog rata i korišten kao kuhinjski vrt više od 100 godina. (VisitScotland, 2022.).

Slika 11. Vrtovi Pitmedden

Preuzeto sa: <https://www.greatbritishgardens.co.uk/aberdeenshire/item/pitmedden-gardens.html>

(1.9.2022.)

3.7.3 Manifestacije

Aberdeen nudi niz događaja kao što su Aberdeen Highland Games, do svečanih događaja uključujući Aberdeen Christmas Village and Market i Hogmanay Aberdeen Street Party, stoga se može zaključiti da Aberdeen sadrži cjelogodišnji program događanja koji je višestruk kao i sam grad. Od događaja Aberdeen organizira i Street Food Festival na tržnici Belmont Street Farmer's Market, te niz glazbenih festivala tijekom godine uključujući Aberdeen Jazz Festival, Sound i True North. Osim događaja takvog tipa, u Aberdeenu se također održavaju i Festivali tehnoloških inovacija i vizualnog dizajna na događajima kao što su TechFest, Look Again Festival i North East Open Studios. U gradu je posebice poznat umjetnički Festival DanceLive. (VisitScotland, 2022.).

Na popisu stanovništva iz 2011. u Škotskoj je bilo gotovo 60 000 govornika galskog, uglavnom ograničenih na galski Heartland, Vanjske Hebride i druge hebridske otoke i sjeverozapadnu obalu. Iako je jezik u izumiranju, postoje mnogi naponi da se galski jezik i kultura održe na životu. Mnoge škole na zapadu Škotske ili imaju odjel za galski ili podučavaju galski kao drugi jezik. Royal

National Mòd je proslava galskog jezika i kulture i održava se svake godine na istoku i sjeveru Škotske. (Scotland Info Guide, 2019.).

3.8 Grad Edinburgh

Edinburgh je glavni grad Škotske i nalazi se u središnjoj istočnoj Škotskoj, u blizini Firth of Forth, blizu Sjevernog mora. Zahvaljujući svojim spektakularnim stijenama, rustikalnim građevinama i ogromnoj zbirci srednjovjekovne i klasične arhitekture, uključujući brojne kamene ukrase, često se smatra jednim od najživljih gradova u Europi. Škoti su ga zvali Auld Reekie, Edina, Athens of the North i Britain's Other Eye. (The World Book Encyclopedia, 2009.)

Točnije, Edinburgh zauzima oko 11 kilometara sjeverne padine između brda Pentland i širokog estuarija Firth of Forth, gdje se spaja s nekoć neovisnom morskom lukom Leith. Nalet lave isprekidan je na ovoj padini. Jedan od njih, nazvan Arthur's Seat, središnji dio kraljevskog parka, je visok 251 metar i dominira jugoistočnim dijelom grada. Doline između ovih upečatljivih brežuljaka bile su duboke i čiste glacijalnim djelovanjem u epohi pleistocena. Edinburgh je izgrađen na vrhu i oko ovih prepreka, tako da što se više približava središtu grada, to je spektakularniji spoj prirodnog i izgrađenog okoliša, sa terasama od kamena koje se upečatljive (Edinburgh Guide, 2020.).

Edinburgh je počeo kao utvrda. Castle Rock je lako branjen položaj pa je od najranijih vremena bio mjesto utvrde. U 7. stoljeću Englezi su zauzeli ovaj dio Škotske i ovo mjesto su nazvali Eiden's burgh, što je stara riječ za utvrdu. U 10. stoljeću Škoti su ponovno zauzeli to područje. Krajem 11. stoljeća, kralj Malcolm III sagradio je dvorac na Castle Rocku, au blizini je izrastao mali grad. (Edinburgh Guide, 2020.).

Većina kvalitete ovog grada proizlazi iz njegovog okruženja među liticama i brdima te iz njegovih visokih zgrada i tornjeva od tamnog kamena. Edinburgh je bio vojno uporište, glavni grad nezavisne države i središte intelektualne aktivnosti. Iako je više puta doživljavao nedaće, grad se uvijek obnavljao. Danas je sjedište škotskog parlamenta i škotske izvršne vlasti, a i dalje je glavno središte za financije, pravo, turizam, obrazovanje i kulturna pitanja, no nije samo poseban po svojim znamenitostima, već je i grad s fantastičnim položajem. Pogled pada na sve strane –

zelena brda, tračak plavetnila mora, siluete zgrada i crvene litice. Edinburgh je pun uskih uličica, hodnika, stepenica i skrivenih crkvenih dvorišta na svakom koraku. (Edinburgh Guide, 2020.).

Slika 12. Edinburgh

Preuzeto sa: <https://www.earthtrekkers.com/edinburgh-scotland-two-day-itinerary/> , (29.6.2022.)

Grad je jedno od najpopularnijih turističkih odredišta u Velikoj Britaniji, te ujedno sadrži brojne turističke atrakcije. Većina građevina u Starom gradu tijekom godina ostala je u svom izvornom obliku. U ovom dijelu grada ima mnogo šarmantnih srednjovjekovnih relikvija. Nasuprot tome, uredne georgijanske terase nižu se ulicama Novog grada. Opći urbani krajolik spoj je drevnih građevina i moderne arhitekture, što gradu daje jedinstven karakter. Godine 1995. Stari grad je uvršten na UNESCO-ov popis baštine. Ovo je grad književnosti, bio je to prvi grad koji je nazvan UNESCO-ovim gradom književnosti. Uz festivale tijekom cijele godine, buran noćni život i zabavnu umjetničku scenu, Edinburghu nikad ne nedostaje zanimljivih turističkih sadržaja. (The World Book Encyclopedia, 2009.).

3.8.1 Kulturno - povijesni spomenici

U samom centru starog grada Edinburgha, Royal Mile je na vrhu, uz dvorac Edinburgh i palača Holyroodhouse u podnožju. Posjet Gladstoneovom imanju vodi do doma bogatog trgovca gdje se može vratiti u prošlost i vidjeti kakav bi život izgledao u njegovom obnovljenom stanu iz 17.

stoljeća. Također se ondje nalazi i Makarski dvor, mirno dvorište s uklesanim kamenim pločama koje slave pisce iz 14. stoljeća. Ovdje se nalazi i Muzej pisaca koji sadrži poznata djela nekih od najvećih škotskih pisaca, uključujući Roberta Burnsa i Roberta Louisa Stevenson. Dalje niz Mile može se posjetiti kuća Johna Knoxa koja datira iz 1470. godine. Ona je jedina srednjovjekovna zgrada preostala u Edinburghu i povezana je sa škotskom reformacijom i kasnijom abdikacijom Marije, kraljice Škotske. Dory Kings Close labirint je mračnih, podzemnih prolaza koji vijugaju ispod gradskih ulica, a posjet tome labirintu otkriva priče o ubojstvima, kugama i neriješenim misterijima. (Brittanica, 2022.).

Naprijed se uzdiže katedrala St Giles koja potječe iz 1120. godine i izgrađena je za vrijeme vladavine kralja Davida I, a van katedrale se nalazi Heart of Midlothian, mozaik u obliku srca koji označava položaj Old Tolbootha iz 15. stoljeća. Osim što je bio porezni ured, služio je i kao zatvor. Odbojnost tadašnjih stanovnika prema ovoj zgradi vlasti bila je tolika da bi pljunuli na nju, započevši tradiciju koja se do danas može vidjeti kada je turisti posjećuju i ostave trag, za što se vjeruje da donosi sreću. (Brittanica, 2022.).

Škotski parlament se nalazi u podnožju Royal Milea i o njemu se mnogo raspravlja, jer je njegova suvremena arhitektura u oštrom kontrastu s drevnim i povijesnim građevinama u blizini, a s druge strane Palača Holyroodhouse impresivna je znamenitost u podnožju Royal Milea. Ljetni dom za kraljevsku obitelj, ovdje je mjesto gdje Kraljica održava svoju godišnju vrtu zabavu tijekom Holyroodskog tjedna krajem lipnja. Palača je otvorena za posjetitelje u različita doba godine, a dostupne su i vođene ture kroz dvorište i kraljevske apartmane. (Brittanica, 2022.).

Novi grad Edinburgha savršen je primjer Georgijanskog urbanizma. Dizajniran je 1767. godine, te je spoj visoke elegancije sa svojim klasičnim terasama, vrtovima, trgovinama i tihim ulicama. Za posjetitelje New Towna ovdje se nude oblikovane terase Princes Street Gardensa uz njegove impresivne spomenike i kipove. Spomenik Scottu seže do horizonta, a popne li se gore, od ondje se pruža poseban pogled. (Brittanica, 2022.).

Trg Charlotte i St. Andrew Square nalaze se na suprotnim krajevima popularne ulice George u Edinburghu s modernim trgovinama i restoranima. Ondje se nalazi Georgijanska kuća na trgu Charlotte koja nudi predodžbu o životu prije više od 200 godina. Skupštinske sobe izvorno su izgrađene kao mjesto za zabavu stanovnika Edinburgha, a i danas se koriste za koncerte, plesove i

izložbe. Trg svetog Andrije nedavno je doživio renovaciju i sada je popularno mjesto za posjetitelje i stanovnike gdje mogu uživati u šetnji ili pikniku tijekom ljetnih dana. (Brittanica, 2022.).

3.8.2 Muzeji

Nacionalni Muzej Škotske sastoji se od pet razina fascinantne povijesti u svim različitim oblicima, a raznolike kolekcije govore o povijesti Škotske, čudima prirode, umjetnosti i dizajnu, znanosti i tehnologiji te svjetskoj kulturi. (National Museum Scotland, 2022.).

Muzej djetinjstva prvi je svjetski muzej posvećen isključivo povijesti djece. S memorabilijama iz djetinjstva koje polaze sve od 1800-ih do danas, ljudi svih dobi pronaći će elemente nostalgije unutar goleme kolekcije igračaka, odjeće, knjiga, igara i još mnogo toga na pet katova. Sam pogled na sve različite vrste dječje zabave i odjeće daje uvid u način na koji su djeca rasla i razvijala se kroz razna razdoblja. Muzej djetinjstva još je jedan od fascinantnih besplatnih muzeja u Edinburghu. (Museums and Galleries Edinburgh, 2022.).

Muzej Edinburgha nudi povijest Edinburgha iz Starog i Novog grada, uključujući Nacionalni savez iz 1638., koji je doveo do građanskog rata te ogrlicu i zdjelu Greyfriars Bobbyja, Skye terijera čija je uporna odanost mrtvom gospodaru dirnula srca mnogih i nadahnula brojne knjige i filmske adaptacije. Također, izloženi su kulturni planovi dizajnera Novog grada Jamesa Craiga. Izložene su i opsežne zbirke zapovjednika Prvog svjetskog rata Earla Haiga. Muzej također sadrži spektakularne zbirke dekorativne umjetnosti koje otkrivaju bogatu povijest škotskog obrtništva, od prekrasno brušenog i graviranog stakla i zamršeno izrađenog srebra iz Edinburgha i Canongatea, kostima, satova s dugim kućištima, zajedno sa škotskom keramikom i škotskim porculanom koji datiraju iz 1760-ih. (Edinburgh Museum, 2020.).

Dynamic Earth Muzej atrakcija je za posjetitelje smještena u srcu mjesta svjetske baštine u Edinburghu. Smješten je unutar nagrađivane građevine sa šatorom u podnožju Salisbury Cragsa u području Holyrood. Otvoren je 1999. godine, te je bio prvi projekt koji je financirala Millenium Commission u Velikoj Britaniji i koji je otvoren za javnost. Dynamic Earth priča priču o planetu Zemlji i kako ona funkcionira, kako se život razvio u svojim različitim okruženjima i budućim

izazovima s kojima se Zemlja suočava. Izgrađena je kao proslava života Jamesa Huttona, oca moderne geologije koji je studirao i radio u ovom području Edinburgha tijekom razdoblja prosvjetiteljstva. (Dynamic Earth Museum, 2022.).

3.8.3 Manifestacije

Glavni festivali u Edinburghu vodeći su svjetski kulturni brendovi Škotske koji su sa stručnošću, vizijom, utjecajem i međunarodnim priznanjem neusporedivi sa ostatkom svijeta. Rudolf Bing, podrijetlom iz Austrije, želio je stvoriti međunarodni festival u Velikoj Britaniji. Nakon raznih potraga, Edinburgh je predložio Henry Harvey Wood iz British Councila, uz potporu sir Johna Falconera, gradskog prorektora, i lady Rosebery. Godine 1945. osnovan je festivalski odbor koji je odlučio da će 1947. biti najraniji mogući datum - i da će Festival biti prilika za Edinburgh da stvori novi poslijeratni identitet kao "kulturno ljetovalište Europe". Dakle, prvi Edinburški međunarodni festival (EIF) održan je 1947., a od samog početka pridružio mu se ono što je kasnije postalo poznato kao Fringe i Filmski festival. Pipes and Dancing također su se održavali u ranim godinama, da bi na kraju postali Military Tattoo 1950. Kazalište Traverse, koje je uvelike unaprijedilo i EIF i Fringe, pridružilo se Festivalu 1965., da bi ga pratio Jazz festival u kasnom 1970-ih, Book festival ranih 1980-ih, au novije vrijeme Art Festival od 2004. (Edinburgh Festival City, 2022.).

Danas Edinburgh ima sedam spektakularnih festivala koji predvode kulturu ispunjavajući gradske dvorane za izvedbe, prostore za događanja, a sada i online svijet krajem lipnja, srpnja i kolovoza, od kojih su;

1. Edinburgh Jazz & Blues Festival
2. Edinburgh Art Festival
3. Edinburgh International Festival
4. Edinburgh Festival Fringe
5. Edinburgh International Film Festival
6. Edinburgh International Book Festival

7. Edinburgh International Science Festival

Od prvog Festivala Edinburgh je imao brojne zvijezda, brojne hvaljene produkcije i zapažene svjetske premijere, ali i inovativnost i avangardu. Uvijek odražavajući kulturni razgovor dana, odnosi s velikim brojem umjetnika i organizacija cvjetali su desetljećima, a svakog kolovoza u Edinburghu se razmjenjuju kulture, životne priče i iskustva iz cijeloga svijeta. (VisitScotland, 2022.).

Osim glazbenih Festivala, poznati su i Festivali okupljanja klanova. Prije mnogo godina surovost zemlje dovela je do razdvajanja gorštaka u male skupine koje se zovu klanovi. Svakim klanom je vladao poglavica, a članovi klana tvrdili su da potječu od zajedničkog pretka. Tradicionalna odjeća članova planinskih klanova je kilt (karirani s pojasom), koji je pogodan za penjanje po neravnim brdima. Svaki klan je imao svoj šareni uzorak za tkanje platna i ti se uzorci nazivaju tartan. Danas kilt više nije komad odjeće koji pripada povijesti, već nacionalna nošnja, koja se ponosno nosi u posebnim prilikama kao što su vjenčanja, te ostalo. Trenutno postoji više od 4500 različitih tartana, a diljem Škotske postoje brojne tvornice vune za neke proizvode vezane uz tartan. Najpoznatija je vjerojatno Edinburška tvornica vune na početku Royal Milea. Klanovi postoje i dan danas, a trenutno postoji više od 500 aktivnih klanova registriranih diljem svijeta i svi igraju važnu ulogu u održavanju i slavljenju škotske tradicije. Godišnje se održi više od 100 okupljanja klanova, koji privlače brojne posjetitelje u Highlands. (Scotland Info Guide, 2019.).

Slika 13. Škotski kilt

Preuzeto sa: <https://www.istockphoto.com/search/2/image?phrase=kilt> , (30.6.2022.).

4. TURISTIČKI POKAZATELJI

4.1 Pokazatelji broja posjetitelja i potrošenih funti

S milijunima posjetitelja svake godine, ekonomskim doprinosom koji oni donose i načinom na koji ovdje provode svoje vrijeme - mnogo toga o škotskoj turističkoj industriji koja se neprestano razvija zaslužuje da se ispita i razumije. (VisitScotland, 2022.).

Kako se međunarodna putovanja oporavljaju od pandemije koronavirusa i povezanih ograničenja putovanja, obujam i vrijednost međunarodnih posjeta Škotskoj u 2021. godini ostaju na znatno nižim razinama nego što je to bilo do 2019. godine. (VisitScotland, 2022.).

Godina	Posjeti	Noćenje	Potrošeno u funtama
2019.	3,460,100	27,385,319	2,538
2021.	536,000	8,905,100	521
Promjena	-85%	-67%	-79%

Tablica 2. Razlike u brojevima posjetitelja 2021. s obzirom na 2019.

Preuzeto sa: (VisitScotland, 2022.) , (1.7.2022.).

Prosječni međunarodni posjetitelj Škotske 2021. potrošio je ukupno 734 funte tijekom putovanja od 16,6 dana uz dnevni izdatak od 58 funti. Povećanje potrošnje po putovanju potaknuto je duljim boravcima (16,6 dana u 2021. naspram 7,9 u 2019.), pri čemu su stvarni dnevni izdaci manji za 37% u odnosu na razine iz 2019. (VisitScotland, 2022.).

Godina	Potrošeno na izlet	Broj noći	Potrošeno po noći
2019.	£734	7.9	£93
2021.	£972	16.6	£58
Promjena	32%	110%	-37%

Tablica 3. Razlika u potrošenim funtama 2021. s obzirom na 2019.

Preuzeto sa: (VisitScotland, 2022.) , (1.7.2022.)

Unatoč nižim ukupnim razinama međunarodnih posjetitelja, rezultati su se tijekom 2021. poboljšali, kako su ograničenja zbog koronavirusa popustila, a povjerenje potrošača u putovanja poraslo. Ukupan broj posjeta u posljednjem tromjesečju 2021. (4. tromjesečje – od listopada do prosinca) prvi je put bio viši od tradicionalne špice sezone od srpnja do rujna (3. tromjesečje), prema izvješću IPS-a. (VisitScotland, 2022.).

Svrha putovanja koja motivira međunarodne posjete Škotskoj 2021. znatno je drugačija od one viđene prije pandemije. Putovanje u svrhu posjeta prijateljima i/ili rodbini čini polovicu svih posjeta Škotskoj u 2021., u usporedbi s 25% u 2019. Putovanja na odmor u 2021. iznosila su ukupno 6% obujma prije pandemije i nadmašila su ih putovanja rodbini i prijateljima u ukupnom obimu i u odnosu na omjere iz 2019., unatoč tome što je posjet obitelji odnosno prijateljima postigao samo 31% razine posjeta 2019. (VisitScotland, 2022.).

Ovo povećanje takvih tipova putovanja unutar mješavine posjetitelja rezultiralo je duljim boravcima (16 dana), ali manjim dnevnim izdacima, budući da će profil potrošnje kod takvih posjetitelja vjerojatno uključivati manje izdatke za hranu i piće, smještaj i aktivnosti od tradicionalnog posjetitelja u slobodno vrijeme. (VisitScotland, 2022.).

Trend većih izdataka po putovanju uočen je u svim svrhama putovanja, pri čemu su izdaci za odmor po putovanju porasli za 24% u odnosu na razine iz 2019., potaknuti duljim boravcima i željom da se maksimalno produži vrijeme na odredištu u skladu s naporom da se putuje. (VisitScotland, 2022.).

4.2 Pokazatelji na temelju posjećenosti atrakcija

Škotska ima velik i raznolik raspon atrakcija za posjetitelje diljem zemlje. To uključuje mjesta svjetske baštine UNESCO-a; kultne, svjetski poznate povijesne atrakcije poput Edinburškog dvorca; važne prirodne atrakcije i baštine, te vrhunske kulturne atrakcije, a i one koje čine Škotsku specifičnom. Raznolike atrakcije Škotske za posjetitelje daju važan doprinos škotskom turističkom sektoru.

PLAĆENE ATRAKCIJE		BESPLATNE ATRAKCIJE	
Atrakcije	Broj posjetitelja	Atrakcije	Broj posjetitelja
Dvorac Edinburgh	2,063,709	Nacionalni Muzej Škotske	2,165,601
Bus ture Edinburghom	690,082	Nacionalna galerija Škotske	1.600.161
Dvorac Stirling	567,259	Muzej Riverside	1,355,359
Edinburgh ZOO	519,281	Galerija Kelvingrove i Muzej	1,304,072
Dvorac Urquhart	488,136	Katedrala Giles	1,285,654
Znanstveni Centar Glasgow	425,961	Kraljevski botanički vrt Edinburgh	821,955
Spomenik Glenfinnan	396,448	Gretna Green dućan	812,177
Kraljevska jahta Brittania	390,482	Nacionalni Muzej rata	764,079
Scotch experience	376,757	Regimental muzej	745,208
Loch Ness tura	298,000	Galerija moderne umjetnosti	670,255

Tablica 4. Najposjećenije atrakcije u Škotskoj 2017.

(Preuzeto sa: Scottish Government, 20.8.2022.).

Atrakcije u širem Glasgowu i dolini Clyde te Edinburghu i Lothiansu primile su najveći broj posjetitelja, odnosno gotovo 21 milijun, dok je značajan porast posjeta zabilježen u atrakcijama u

područjima poput Aberdeena, Grampiana i Orkney. Atrakcije na otvorenom, priroda te muzeji i umjetničke galerije bile su najpopularnije vrste atrakcija. Značajan rast zabilježen je u posjetima dvorcima/utverdama (porast od 21 posto na oko 5,3 milijuna posjetitelja) i destilerijama i pivovarama (više od 13 posto na oko 1,7 milijuna posjetitelja). (Scottish Government,2022.).

5. ZAKLJUČAK

Škotska se kao država koja je jedan od dijelova Ujedinjenog Kraljevstva može pohvaliti bogatom poviješću i kulturnom baštinom, no ono što je čini atraktivnom su i njezine prirodne vrijednosti. Kao zemlja koja obiluje brojnim rijekama i jezerima, planinama i ostatcima vulkana, a s druge strane mora koje ju okružuje, već se duže vrijeme penje na ljestvici država koje se treba posjetiti. Postoji mnogo načina za istraživanje Škotske; pješice, biciklom, čamcem pa čak i na skijama, osim toga ova država nudi i prekrasne plaže i obalu do kopnenih slapova, jezera i rijeka. Obilne zalihe vode u Škotskoj poduprle su poljoprivredu i ribolovnu industriju, te pridonijeli industrijskoj baštini napajanjem kanala i mlinova.

Grad Edinburgh, kao glavni grad Škotske bogat je antropogenim atraktivnostima, među kojima je najpoznatiji Dvorac Edinburgh, no osim njega, u radu su istaknuti brojni muzeji za koje se može vidjeti i zaključiti da grad Edinburgh svojim inovacijama te marketingom želi potaknuti što više dolazaka posjetitelja. Što se tiče Edinburgha, tu je dakako i poznati vodeći svjetski festivali koji su zasigurno jedan od razloga povratka turista u ovaj grad.

Za grad Glasgow, te Aberdeen se također može zaključiti da su bogati kulturnom baštinom, nematerijalnom i materijalnom, odnosno raznim spomenicima i tradicijama, u kojima se nalaze brojni muzeji nacionalne važnosti, gdje svaki posjetitelj može naučiti nešto novo.

Iako je ovo država sa samo dva Nacionalna parka, sama ponuda parkova širokog je spektra, bogate flore i faune, raznih aktivnosti i onoga što ih čini posebnim kao što je gledanje tamnog neba u Parku Loch Lomond i Trossachs.

Škotska je država od velike kulturne važnosti, među kojima su i one koje je čine prepoznatljivom u svijetu, a i za koje bi se moglo reći da su nacionalni simbol, kao što su primjerice kilt ili gajde,

a ono zbog čega se može zaključiti da Škoti znaju privući turiste i iskoristiti svoja dobra jesu upravo i činjenice da postoje Festivali gajda, igra i slično.

Analizom baze atrakcija, statistike i ukupnog statusa turizma Škotske može se reći da je Škotska visoko razvijena turistička zemlja, posebno zahvaljujući svojim jezerima i dvorcima, ali još nije potpuno u trendu jednih od poznatijih destinacija za turizam, no svakako ide prema tome, probijajući se kroz internetske platforme, radeći dobre reklame. Može se zaključiti da Škotska može i zna ponuditi turistički proizvod za svaku dobnu skupinu, a svakako ga zna i predstaviti.

Gledajući analize podataka o dolascima može se zaključiti da je turizam u prethodnim godinama zbog situacije vezane uz koronavirus pao, no da se polako vraća na normalno te da ova država ima puno potencijala, i da su njezine atrakcije uvelike posjećene.

LITERATURA

Knjige:

1. Boniface, B., Cooper, C., Cooper, R., (2012.): *Worldwide destinations: the geography of travel and tourism*, Routledge: New York
2. Curić Z., Glamuzina N., Opačić T., (2013.): *Geografija Turizma: Regonalni pregled*, Ljevak: Zagreb
3. Fetzer, S.,(2009.): *The World Book Encyclopedia*, World Book: Chichago
4. Vojnović, N., (2017.): *Prirodna osnova u turizmu*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli: Pula

Internetski izvori:

1. Alba: VisitScotland, (2022.), Dostupno na: <https://www.visitscotland.com/>
(Pristupljeno: 21.6.2022.)
2. Balmoral Castle, (2022.), Dostupno na: <https://www.balmoralcastle.com/>
(Pristupljeno: 27.6.2022.)
3. (Pristupljeno: 27.6.2022.)
4. Dynamic Earth, (2020.) Dostupno na <https://www.dynamicearth.co.uk/>
(Pristupljeno: 27.6.2022.)
5. Cairngorms National Park Authority, (2022.) Dostupno na <https://cairngorms.co.uk/>
(Pristupljeno: 27.6.2022.)
6. Climates to travel (2017.): World climate guide, Dostupno na: <https://www.climatestotravel.com/> (Pristupljeno: 30.6.2022.)

7. Croatialink, Nacionalni Park (2022.): Definicija, povijest i razvoj, Dostupno na: https://croatialink.com/wiki/nacionalni_park: definicija, razvoj i povijest (Pristupljeno: 30.6.2022.)
8. Edinburgh Festival City (2022.) Dostupno na: <https://www.edinburghfestivalcity.com/> (Pristupljeno: 3.7.2022.)
9. Edinburgh Guide, (2020.) Dostupno na: <https://www.introducingedinburgh.com/> (Pristupljeno: 3.7.2022.)
10. Encyclopædia Britannica, (2022.) ,Dostupno na: <https://www.britannica.com/> (Pristupljeno 21.6.2022.)
11. Glasgow Life (2019.) Dostupno na: <https://www.glasgowlife.org.uk/museums/venues/the-burrell-collection> (Pristupljeno:4.7.2022.):
12. Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža: on-line izdanje Dostupno na : <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62811> (Pristupljeno: 6.7.2022.)
13. Loch Lomond & The Trossachs National Park Authority (2022.) Dostupno na: <https://www.lochlomond-trossachs.org/> (Pristupljeno: 5.7.2022.)
14. Museums & Galleries Edinburgh (2022.) Dostupno na: <https://www.edinburghmuseums.org.uk/whats-on> (Pristupljeno: 8.7.2022.)
15. National Museums Scotland (2020.) Dostupno na: <https://www.nms.ac.uk/> (Pristupljeno: 8.7.2022.)
16. NatureScot (2020.) : Scottish seas, Dostupno na: <https://www.nature.scot/> (Pristupljeno: 9.7.2022.)
17. People Make Glasgow (2020.) Dostupno na: <https://peoplemakeglasgow.com/see-do/attractions/museums-galleries> (Pristupljeno: 6.7.2022.)
18. Scotland Info Guide (2017.) Dostupno na: <https://www.scotlandinfo.eu/> (Pristupljeno: 8.7.2022.)
19. Stirling Castle, (2022.) Dostupno na: <https://www.stirlingcastle.scot/> (Pristupljeno: 26.6.2022.)

20. The Hunterian (2020.) Dostupno na: <https://www.gla.ac.uk/hunterian/visit/> (Pristupljeno: 3.7.2022.)
21. The Piping Centre (2022.) Dostupno na: <https://www.thepipingcentre.co.uk/visit/museum/visit-the-museum> (Pristupljeno: 4.7.2022.)
22. West Coast Media, (2022.): Eilean Donan Castle, Dostupno na: <https://www.eileandonancastle.com/visit/opening-hours/> (Pristupljeno: 8.7.2022.)

POPIS PRILOGA:

Popis slika:

1. Reljef Škotske, preuzeto sa: <https://fineartamerica.com/featured/scotland-country-3drender-topographic-map-border-frank-ramspott.html> (8.6.2022.)
2. Nacionalni Park Cairngorms, preuzeto sa: <https://cairngorms.co.uk/> , (15.6.2022.)
3. Loch Ullachie, Deeside, preuzeto sa: <https://cairngorms.co.uk/> , (15.6.2022.)
4. Capercaillie, preuzeto sa: <https://cairngorms.co.uk/> , (15.6.2022.)
5. Tamno nebo, preuzeto sa: <https://www.lochlomond-trossachs.org/things-to-see/dark-skies/> (15.6.2022.)
6. Dvorac Eilean Donan, preuzeto sa: <https://theculturetrip.com/europe/united-kingdom/scotland/articles/a-brief-history-of-eilean-donan-castle/> , (18.7.2022.)
7. Kraljevska obitelj ispred Dvorca Balmoral, preuzeto sa: <https://www.insider.com/photos-royal-family-best-moments-balmoral-castle-queen-prince-philip-2020-8#the-prince-of-wales-and-diana-broke-protocol-to-show-pda-in-this-adorable-photo-from-their-visit-6> , (20.6.2022.)
8. Hogwarts Express, preuzeto sa: <https://www.travelandleisure.com/trip-ideas/harry-potter-hogwarts-express-train-tour-scotland-countryside> , 20.6. 2022.)
9. Glasgow <https://www.timeout.com/glasgow/things-to-do/best-things-to-do-in-glasgow> (28.6.2022.)
10. Edinburgh, preuzeto sa: <https://www.earthtrekkers.com/edinburgh-scotland-two-day-itinerary/> , (29.6.2022.)

11. Stari Grad Aberdeen (Preuzeto sa: <https://hiddenscotland.co/listings/old-town-aberdeen/>, 21.7.2022.).
12. Vrtovi Pitmedden , Preuzeto sa: <https://www.greatbritishgardens.co.uk/aberdeenshire/item/pitmedden-gardens.html> (1.9.2022.)
13. Škotski kilt, Preuzeto sa: <https://www.istockphoto.com/search/2/image?phrase=kilt> , (30.6.2022.)

Popis tablica:

1. Tablica 1., Klima u različitim djelovima Škotske

(Preuzeto sa: <https://en.climate-data.org/europe/united-kingdom/scotland-257/>, 15.6.2022.)

2. Tablica 2. Razlike u brojevima posjetitelja 2021. s obzirom na 2019.
Preuzeto sa: (VisitScotland, 2022.) , (1.7.2022.)
3. Tablica 3. Razlika u potrošenim funtama 2021. s obzirom na 2019.
Preuzeto sa: (VisitScotland, 2022.) , (1.7.2022.)
4. Tablica 4. Najposjećenije atrakcije u Škotskoj 2017.
(Preuzeto sa: Scottish Government, 20.8.2022.).

SAŽETAK

Škotska se prostire na površini od oko 78.000 četvornih kilometara i nalazi se u sjevernom dijelu otoka Velike Britanije, a Škotskoj pripadaju i Hebridi, Orkney i Shetland. Na kopnu graniči s Engleskom i Walesom, koji zajedno sa Sjevernom Irskom čine Ujedinjeno Kraljevstvo. Također ima izlaz na Atlantski ocean i Sjeverno more. Topografski, Škotska je podijeljena na tri dijela: južno se proteže Južno gorje, sredinom dominiraju depresije, a sjever zauzima Škotsko gorje i prostire se na obalnoj ravnici. Ovdje živi više od 5 milijuna stanovnika, a najveći broj živi u Edinburghu, političkom, kulturnom i industrijskom srcu zemlje. Smješten na Firth of Forth na istoku zemlje, grad je odredište koje svaki posjetitelj ne može zaobići.

SUMMARY

Scotland covers an area of about 78,000 square kilometers and is located in the northern part of the island of Great Britain, and Scotland also includes the Hebrides, Orkney and Shetland. On the mainland, it borders England and Wales, which together with Northern Ireland form the United Kingdom. It also has access to the Atlantic Ocean and the North Sea. Topographically, Scotland is divided into three parts: the Southern Highlands extend to the south, the middle is dominated by depressions, and the north is occupied by the Scottish Highlands and stretches on the coastal plain. More than 5 million inhabitants live here, and the largest number live in Edinburgh, the political, cultural and industrial heart of the country. Located on the Firth of Forth in the east of the country, the city is a destination that every visitor cannot miss.

